

Samenvatting

Tweede monitor afbouw bovenmatige vermogens samenwerkingsverbanden

Maart 2022

Afbouw van de bovenmatige vermogens van samenwerkingsverbanden: planmatig, doelmatig en strak gemonitord

Voor de derde maal zijn de samenwerkingsverbanden passend onderwijs po en vo bevroegd op hun plannen voor de afbouw van de bovenmatige vermogens en de voortgang in de afbouw. De eerste uitvraag vond plaats in januari 2021. Op basis hiervan is een Sectorplan vastgesteld ('[Sectorplan voor een snelle en doelmatige afbouw van de bovenmatige reserves van de swv po en vo](#)'). Het sectorplan is vastgesteld door de vier betrokken organisaties: Netwerk Leidinggevenden Passend Onderwijs, Sectorraad samenwerkingsverbanden voortgezet onderwijs, de PO-Raad en de VO-raad. Het plan is door de toenmalige minister goedgekeurd, in maart 2021. Met deze goedkeuring was, voor dat moment, de dreiging van een generieke korting op de budgetten van alle samenwerkingsverbanden po en vo van de baan. Een korting die in individuele gevallen teruggedraaid zou kunnen worden, op basis van de concrete omstandigheden en plannen van dat samenwerkingsverband. Tot deze generieke korting, met een eventuele herstel-correctie per individueel samenwerkingsverband, kan in de loop van het proces van afbouw van de bovenmatige vermogens alsnog besloten worden als de resultaten achterblijven bij de in het sectorplan geformuleerde doelstellingen. Daarom wordt strak vinger aan de pols gehouden, via halfjaarlijkse monitoring. Op 17 maart 2022 is de tweede monitor verschenen, waaraan alle samenwerkingsverbanden hebben deelgenomen. De respons was 100% waarmee samenwerkingsverbanden hun betrokkenheid bij de uitvoering van het sectorplan laten zien.

Stevige afbouw, maar minder dan beoogd

- ✿ Uit deze tweede monitor blijkt dat de samenwerkingsverbanden in 2021 ongeveer € 41 miljoen aan bovenmatig vermogen hebben afgebouwd. Dit is bijna het dubbele van de afbouw in 2020 en het is ongeveer € 22 miljoen minder dan in het sectorplan als doel is opgesteld. De samenwerkingsverbanden vo hebben meer bovenmatig vermogen afgebouwd dan de samenwerkingsverbanden po.
- ✿ De samenwerkingsverbanden verwachten meer bovenmatig vermogen af te bouwen in 2022 (€ 61 miljoen) dan zij hebben afgebouwd in 2020 en 2021. De totale verwachte afbouw loopt in 2022 op tot 64% van het bovenmatig vermogen van 31-12-2020.
- ✿ Voor 2023 verwachten de samenwerkingsverbanden gezamenlijk € 33 miljoen af te bouwen. Hierdoor bedraagt de totale afbouw van het bovenmatig vermogen dan 84% van het bovenmatig vermogen van 31-12-2020. In het sectorplan is 100% als doel gesteld.
- ✿ Voor eind 2023 verwachten de samenwerkingsverbanden vo nog ongeveer € 18 miljoen aan bovenmatig vermogen aan te houden. De samenwerkingsverbanden po verwachten € 7 miljoen aan bovenmatig vermogen eind 2023. Het grootste deel van dit bovenmatig vermogen eind 2023 komt voor rekening van tien samenwerkingsverbanden po en vo.

Bestedingsdoelen zijn in beweging

De doelen waaraan de samenwerkingsverbanden het bovenmatig vermogen (verwachten te) besteden zijn volgens de tweede monitor beperkt veranderd. De doelen 'verbetering van de basisondersteuning' en 'voortzetting huidige activiteiten met reserves' blijven het belangrijkste, maar we zien wel een verschuiving. Ze worden namelijk respectievelijk vaker en minder vaak gekozen ten opzichte van de

eerste monitor én in de loop van de jaren. Verder geven swv aan meer te besteden aan het opvangen van groei in het gespecialiseerd onderwijs én de ontwikkeling van samenwerkingsvormen tussen het gespecialiseerd en regulier onderwijs.

Verklaring voor het achterlopen op het sectorplan: weerbarstige omstandigheden

De gerealiseerde afbouw van het bovenmatig vermogen is in 2021 ten opzichte van 2020 verdubbeld, maar ligt ongeveer € 20 miljoen lager dan beoogd in het sectorplan. Daarnaast is het verwachte bovenmatig vermogen eind 2023 toegenomen. Dit wordt voornamelijk verklaard uit de weerbarstige omstandigheden waar het onderwijs sinds maart 2020 mee te maken heeft.

- ✿ In de eerste plaats is dat de coronapandemie, die zich vertaalde in onder meer perioden van schoolsluiting, onlinebijeenkomsten en veel tijd en energie die in het organiseren en handhaven van coronamaatregelen gestoken moest worden. Samenwerkingsverbanden werden geconfronteerd met scholen die wel de wil hadden, maar praktisch gezien geen kans zagen, intensief aan de slag te gaan met projecten die het samenwerkingsverband wilde initiëren om het bovenmatige vermogen op een doelmatige manier te besteden en zo te werken aan structureel passender en inclusiever onderwijs.
- ✿ In de tweede plaats kenmerkt de situatie in de sector zich sinds 1,5 jaar door een ervaren overdaad aan financiële middelen. De middelen die het samenwerkingsverband vanuit de bovenmatige vermogens wil investeren, komen bovenop de grote sommen geld die de scholen vanuit het Nationaal Programma Onderwijs kunnen besteden.
- ✿ In de derde plaats is er het personeelstekort in de sector, structureel vanuit het lerarentekort en incidenteel vanuit corona-gerelateerd verzuim. Er is een structureel tekort aan handen om plannen te maken en uit te voeren.

De combinatie van het wegvallen van (overleg)structuren, een ervaren overdaad aan geld en te weinig handen om plannen te maken en uit te voeren, verklaart dat veel samenwerkingsverbanden hun afbouw doelstelling niet volledig hebben kunnen realiseren.

Daarnaast spelen in het niet volledig realiseren van de afbouwdoelstellingen twee andere factoren.

- ✿ In de eerste plaats is dat de bedrijfsvoering, die in bepaalde samenwerkingsverbanden nog steeds niet volledig op orde. In het sectorplan is hier bouwsteen 2 in paragraaf 7 aan gewijd met maatregelen die bijdragen aan het voorkomen van ongewenste reserves. Hierin staan diverse tips. De werkgroep M23 adviseert de vier organisaties om hierover extra te communiceren richting samenwerkingsverbanden.
- ✿ In de tweede plaats zijn er bepaalde samenwerkingsverbanden die zich om financiële inhoudelijke redenen genoodzaakt zien hun bestedingsplan bij te stellen. Ze vrezen de komende jaren sterk oplopende kosten voor deelname van leerlingen aan het gespecialiseerd onderwijs en zien zich genoodzaakt hier een financiële buffer voor aan te houden. Bij dit punt speelt ook mee dat de samenwerkingsverbanden vo extra middelen ontvangen om hogere deelname aan vso en pro in verband met de coronapandemie op te vangen. € 53 miljoen in totaal in de schooljaren 2021-2022, waarvan € 11 miljoen voor de periode augustus - december 2021. Voor de middelen die in 2021 zijn ontvangen, geldt dat de kosten grotendeels pas volgen vanaf 2022. Het is dus logisch dat deze extra middelen nog in kas zijn bij de samenwerkingsverbanden.

2024

Nu de omstandigheden weerbarstiger blijken dan bij het opstellen van het sectorplan werd verondersteld, ligt het voor de hand om waar nodig iets meer tijd te nemen om tot een volledige en doelmatige afbouw van de bovenmatige vermogens te komen. Ook in het kader van het Nationaal Programma Onderwijs en de Subsidieregeling begaafde leerlingen werd onlangs besloten tot een verlenging naar 2024. De werkgroep M23 adviseert de vier organisaties hierover met de minister in gesprek te gaan.